

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 123/2025 rd

Svar på skriftligtspørsmål om revideringen av lagen om stöd för närståendevård, identifiering av behoven hos personer med särdrag inom neurospektrumet och stödjande av närståendevårdare i arbetsför ålder

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spørsmål SS 123/2025 rd undertecknat av riksdagsledamot Hanna Holopainen /gröna m.fl.:

Ämnar regeringen inleda den totalreform av lagen om närståendevård som står i regeringsprogrammet,

hur har man för avsikt att i och med reformen identifiera och beakta behoven hos personer med särdrag inom neurospektrumet och

på vilket sätt ämnar regeringen stärka ställningen för anhörig- och närståendevårdare i arbetsför ålder så att likabehandlingen inom den sociala tryggheten och deltagandet i arbetslivet tryggas?

Som svar på detta spørsmål anför jag följande:

Stödet för närståendevård är en anslagsbunden socialservice som välfärdsområdena ansvarar för att ordna. Ordlandet av stöd för närståendevård regleras i lagen om stöd för närståendevård (937/2005), vars syfte är att främja närståendevård som är förenlig med den vårdbehövandes bästa och stödja närståendevårdarens arbete. I lagen om närståendevård fastställs förutsättningarna för beviljande av stöd och dessutom fastställer välfärdsområdena närmare kriterier för arvodesklasserna. Det finns inga åldersgränser för stöd för närståendevård. Personens behov av hjälp och stöd ska alltid bedömas individuellt och så att servicen bildar en helhet som motsvarar behoven. När det gäller barn måste man fundera på vilka tjänster och stöd som på bästa sätt säkerställer barnets och familjens välbefinnande och tryggar en balanserad utveckling för barnet.

Regeringsprogrammet innehåller en skrivning om en totalreform av lagstiftningen om närståendevård, men ingen finansiering för reformen. Den gällande lagen om närståendevård gör det dock möjligt att ge närståendevårdarna bättre stöd än i nuläget och det finns ett tydligt behov av handledning. I början av 2024 inleddes styrningen av växelverkan med välfärdsområdena, som har som mål att i enlighet med regeringsprogrammet främja likabehandling av närståendevårdare genom enhetliga grunder för beviljande och annan praxis samt stödja närståendevårdarnas ork. Även om grunderna för beviljande av närståendevård har blivit mer enhetliga inom områdena i och med

att välfärdsområdena inlett sin verksamhet, finns det fortfarande skillnader mellan områdena (Sopimusomaishoidon tilannekuva 2024, THL). Utredningen av lägesbilden fortsätter när det gäller personer som faller utanför stödet för närståendevård och stödet för närståendevård för barn. Institutet för hälsa och välfärd har även gett varje välfärdsområde områdesspecifika rekommendationer för att utveckla grunderna för beviljande av stöd för närståendevård. Styrningen av växelverkan fortsätter 2026 och man följer också upp hur målen uppnås. Dessutom sammanställs nationella anvisningar till stöd för ordnandet av närståendevård, där även närståendevård av barn beaktas.

Vid halvtidsöversynen beslutade regeringen att höja de minsta stöden för närståendevård och fortsätta den goda utvecklingen av närståendevården genom styrning av välfärdsområdena. Det utarbetas också nationella anvisningar för grunderna för beviljande av stöd för närståendevård och för arvodesklasserna och praxis i fråga om stödet. Dessutom ska det tillsättas en utredning för att förenhetliga stödet genom lag och/eller överföra utbetalningen av stödet till Folkpensionsanstalten. Utöver dessa fattades beslut om att stödja ställningen för familjevårdare i uppdragsförhållande i situationer där familjevården upphör på ett oförutsägbart sätt.

Närståendevården utvecklas också genom att anslaget för hälsofrämjande riktas in på projekt som främjar närståendevårdarnas välbefinnande, hälsa och funktionsförmåga. Under 2025 inleds sex projekt som rör närståendevårdare och de finansieras med sammanlagt cirka 2,8 miljoner euro. Ansökan om anslag för 2026 öppnas i maj-juni. Under båda åren har beaktande av närståendevårdare i arbetsför ålder varit ett prioriterat område i utvecklingen av närståendevården och i synnerhet ett av de prioriterade områdena har varit inriktat på att stärka det individuella stödet till närståendevårdare i olika påfrestande situationer. Sådana situationer är exempelvis att förena arbete och närståendevård. Dessutom tar man i flera av projekten även hänsyn till närståendevårdare utan avtal.

Man har strävat efter att i högre grad än tidigare beakta olika funktionsnedsättningar i den nya handikappservicelagen som trädde i kraft i början av 2025. Avsikten är att det i fortsättningen inte ska finnas så kallade missgynnade personer, utan att exempelvis servicebehovet hos personer inom autism- och neurospektrumet ska bedömas individuellt, på samma grunder som andra. Utgångspunkten för ordnandet av socialservice är allmänna tjänster som är avsedda för alla, som kompletteras med speciallagstiftning, exempelvis lagen om service och stöd på grund av handikapp.

Närståendevårdarens arbetspensionsförsäkring regleras i pensionslagen för den offentliga sektorn (81/2016) och en försäkring enligt lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar (459/2015) ska tecknas för närståendevårdaren. Närståendevårdaren har också rätt till förmåner enligt sjukförsäkringslagen (1224/2004), till exempel sjukdagpenning och föräldradagpenning, under samma förutsättningar som andra försäkrade. Till en arbetslös närståendevårdare kan arbetslöshetsförmåner betalas ut enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) under

samma förutsättningar som till andra arbetslösa arbetssökande. När en arbetssökande som ansöker om arbetslöshetsersättning utför närståendevård undersöker arbetskraftsmyndigheten närståendevårdens inverkan på rätten att få arbetslöshetsersättning. Närståendevård som bisyssla utgör inget hinder för att få arbetslöshetsersättning. För att få arbetslöshetsersättning ska närståendevårdaren också vara beredd att ta ett heltidsarbete, precis som andra arbetslösa arbetssökande. En närståendevårdare i arbetsför ålder kan också ansöka om andra socialskyddsförmåner, som allmänt bostadsbidrag och i sista hand utkomststöd.

Den parlamentariska kommittén för social trygghet utredde under sin första period närståendevårdare i arbetsför ålders ställning i systemet för social trygghet. Kommittén föreslog inga ändringar i närståendevårdarnas sociala trygghet i sin mellanrapport.

Helsingfors 5.5.2025

Social- och hälsovårdsminister Kaisa Juuso